

INGLIZ VA O‘ZBEK FRAZELOGIK BIRLIKLARINING UMUMIY VA NOO‘XSHASH JIHA TLARI

Mirzayeva Dilshoda Ikromjonova

Farg‘ona Davlat Universiteti, Ingliz tili kafedra mudiri

Sayfidinova Aziza Tolibovna

Mustaqil izlanuvchi: Say838670@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18800532>

Annotatsiya

Mazkur maqolada ingliz va o‘zbek tillaridagi frazeologik birliklarning umumiy va noo‘xshash jihatlari qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida frazeologizmlarning semantik tuzilishi, pragmatik xususiyatlari, lingvomadaniy asoslari hamda nutq jarayonidagi funksiyalari o‘rganiladi. Ikki til frazeologiyasining milliy mentalitet, tarixiy taraqqiyot va madaniy qadriyatlar bilan bog‘liqligi ilmiy asosda yoritiladi.

Abstract

This article analyzes the similarities and differences between English and Uzbek phraseological units from a comparative linguistic perspective. The research examines semantic structure, pragmatic features, cultural background and communicative functions of phraseological expressions. The study also highlights the relationship between phraseology and national mentality, historical development and cultural values in both languages.

Kalit so‘zlar / Keywords

Frazeologiya, pragmatika, qiyosiy tilshunoslik, lingvomadaniyat, idiom, phraseological unit, discourse, semantics.

Kirish

Frazeologik birliklar har qanday tilning obrazli va milliy-madaniy qatlamini tashkil etadi. Ular xalqning tarixiy tajribasi, turmush tarzi, dunyoqarashi va madaniyatini aks ettiradi. Ingliz va o‘zbek tillari turli til oilalariga mansub bo‘lsa-da, frazeologik birliklar funksional jihatdan o‘xshash vazifalarni bajaradi.

Umumiy jihatlar

Semantik yaxlitlik

Har ikkala tilda ham frazeologik birliklar komponent so‘zlarning oddiy yig‘indisidan farqli, yaxlit ma’no ifodalaydi. Masalan: English – spill the beans; Uzbek – og‘zidan gullab qo‘ymoq.

Pragmatik funkcionallik

Ikkala tilda ham frazeologizmlar emotsional ta’sirni kuchaytiradi, baholash ma’nosini beradi va yashirin ma’no hosil qiladi.

Lingvomadaniy xarakter

Frazeologizmlar har ikkala tilda ham milliy madaniyat bilan bog‘liq holda shakllanadi.

Noo‘xshash jihatlar

Madaniy asos farqi

O‘zbek frazeologizmlari ko‘proq qishloq xo‘jaligi, oila va an‘anaviy qadriyatlarga bog‘liq. Bu markaziy Osiyo tarixiy turmush tarziga bog‘liq.

- TUYANING DUMI YERGA TEKKANDA
- TARVUZI QO‘LTIG‘IDAN TUSHDI

Ingliz tilida esa dengizchilik, sanoat va biznes madaniyati ta'siri kuchli. Bu United Kingdom tarixida dengiz davlati bo'lganligi bilan bog'liqdir. Masalan:

- LEARN THE ROPES [dengizchilik terminidan]
- QO'Y OG'ZIDAN CHO'P OLMAGAN

Struktur farqlar

Ingliz tilida frazeologizmlar ko'proq idiomatik fe'l birikmalari orqali ifodalanadi. Masalan:

- STAND ON YOUR OWN TWO FEET

O'zbek tilida esa maqol-matal shakllari keng tarqalgan.

BO'LINGANNI BO'RI YER

Pragmatik qo'llanish farqi

Frazeologik birliklarning pragmatik qo'llanilishi – ularning real nutq jarayonida ma'lum kommunikativ maqsad, nutq vaziyati va kontekst asosida ishlatilishidir. Bu yerda asosiy e'tibor iboraning qanday ma'noda emas, balki qanday maqsadda va qaysi sharoitda qo'llanilishiga qaratiladi.

1. Nutq vaziyatiga bog'liqlik

Frazeologik birliklar rasmiy yoki norasmiy vaziyatga qarab tanlanadi.

Norasmiy nutqda: kick the bucket (vafot etmoq)

Rasmiy nutqda: pass away

O'zbek tilida ham: jon bermoq (neytral)

olamdan o'tmoq (rasmiyroq)

Demak, iboraning pragmatik qo'llanilishi nutq uslubiga bog'liq.

Ingliz tilida rasmiy nutqda frazeologizmlar kamroq ishlatiladi, o'zbek tilida esa kundalik nutqda keng qo'llanadi.

Xulosa

Ingliz va o'zbek frazeologik birliklari funksional jihatdan o'xshash bo'lsa-da, ularning lingvomadaniy asoslari va pragmatik qo'llanishida farqlar mavjud. Bu farqlar ikki xalqning tarixiy rivojlanishi, madaniy qadriyatlari va mentaliteti bilan bog'liq.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Rahmatullayev Sh. O'zbek tilining frazeologik lug'ati. Toshkent.
2. Safarov Sh. Pragmatika. Toshkent.
3. Mahmudov N. Til va nutq madaniyati. Toshkent.
4. Crystal D. English Language Studies. Cambridge.
5. Cowie A. Phraseology and Idioms. Oxford.